

Waardendebat

Verslag 1 oktober 2018

Al meerdere malen is de vraag gesteld “Is er toekomst voor christendemocratische politiek?” In de jaren zeventig gebeurde hetzelfde. ‘Sterven in elkaars armen’ heette het, toen ARP, KVP en CHU fuseerden. Na recente verkiezingen is deze vraag herhaaldelijk gesteld. Toch blijft Christendemocratie door de jaren heen bestaan. Het is goed om te blijven reflecteren over de Christendemocratische waarden in bijeenkomsten zoals deze, betoogd Pieter Jan Dijkman in zijn inleiding. Pieter Jan is directeur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA.

Aan de hand van vijf stellingen heeft hij het publiek meegenomen in zijn visie. Deze visie wordt verder uitgewerkt en is onderdeel van de Dag van Christendemocratie op 24 november in Amersfoort. De stellingen waren als volgt:

1. Secularisatie is een dwaalspoor
2. Nederland is christelijker dan we denken
3. De discussie is niet: meer of minder C
4. Christelijk geïnspireerde politiek is niet een kwestie van hoogdravende principes, maar van sociale praktijken.
5. We hebben de C, de D en de A, deze drie, maar de meeste van deze is de A

Hij sloot zijn betoog met de oproep om een overtuigende waarde-agenda te voeren, die soms ook ingaat tegen de heersende cultuur. Achter het nee van populistten schuilt altijd ook een ja, namelijk het verlangen naar gemeenschap, naar samenwerking, naar geborgenheid en vertrouwdeheid.

Tweede Kamerlid Pieter Heerma mede-initiatiefnemer van het Waardendebat geeft aan dat het belang van waarden in de politiek soms ondergesneeuwd wordt door de waan van de dag. Het debat rond de Algemene Politieke Beschouwingen liet dit zien. De “rot op” discussie onderstreept het belang het over waarden te hebben. Is dit de politiek die we met elkaar willen bedrijven? Het is een belangrijke discussie om te voeren, waarbij het als het aan Heerma ligt, het CDA een laag dieper zou moeten gaan.

Er is veel discussie over wat onze standpunten precies zijn. Maar misschien net wat te weinig over het dieper liggende waarom we dat dan vinden. Veel Christendemocraten hebben dit misschien in hun opvoeding meegekregen, hebben het daarmee verinnerlijkt. Maar stellen we ons nog weleens de vraag “waarom vind ik dit, en waarom hebben andere partijen hier hele andere gedachten over? Als je hier bij politici van andere stromingen over door gaat vragen is het antwoord te vaak efficiency, technocratisch of utilitaristisch. Misschien is politiek vaak ook wel een praktisch vak, voor velen die in bestuurlijke functies werken. Maar tegelijkertijd is een puur technocratische benadering van politiek en bestuur ook risicovol.

De basis van moderne technocratisch denken in de politiek ligt volgens Heerma onder andere in de leer van de Amerikaanse filosoof John Rawls, de auteur van “Theory of justice”. Hij volgde een denkwijze waarbij hij een synthese probeerde te maken tussen het liberalisme en socialisme. Hij schetst een aanlokkelijk perspectief, sociaal-liberalisme. Inmiddels zie je in de politiek door de scheidslijnen van partijen heen heel veel aanhangers van dit type denken.

Heerma benoemt dit als probleem, als ideologische armoede, die gebaseerd is op twee grote misvattingen. Rawls wilde met zijn mix rechtvaardigheid brengen. Liberalisme gaat uit van vrijheid van individu, wat kan uitmonden in egoïstisch handelen. Socialisme, wat van gelijkheid uitgaat, beperkt of laat de vonk van het eigen initiatief doven. In het sociaal liberalisme van Rawls kan elk individu alles doen wat hij wil, zolang er maar een systeem is dat zorgt voor rechtvaardigheid. Een overheid die de verantwoordelijkheid heeft dat iedereen er beter van wordt.

Waarom is dit problematisch? Voor het individu geldt namelijk, dat zwaar onderschat is hoe belangrijk is, dat het menselijk handelen op moraliteit gericht is. En tevens wordt zeer overschat in hoeverre de overheid bij machten is om rechtvaardigheid te brengen. En als er iets misgaat in de samenleving, dan roepen velen, daar moet de overheid maar weer eens regels voor maken. Dit maakt een systeem dat goed is in het afdwingen van rechtmatigheid, maar niet rechtvaardigheid. Op papier moet alles kloppen. Maar dat zegt niet zoveel over of het in de echte realiteit ook klopt en deugt.

De Franse filosoof De Tocqueville schreef al twee eeuwen geleden waarschuwend over dat dit probleem zou gaan komen. Steeds fijnmaziger netwerk van allerlei regels. Iedereen klaagt over die overheid, maar zodra er iets misgaat roept dat er alsnog meer regels moeten komen,

Als Christendemocraten moeten we het verhaal hebben om daar tegen te gaan. Dat is juist nu belangrijk. In het huidige tijdsframe zien we horizontale verzuiling ontstaan en een groeiende groep heeft het gevoel verstrikt te zitten. Dit zie je met Oekraïne referendum, Brexit, Trump en Technocratie. De gemeenschap vraagt de overheid met rechtvaardigheid en efficiënte oplossingen te komen, terwijl de bron van rechtvaardiging en duurzame oplossingen de gemeenschap zelf moet zijn.

Het moment dat politici gaan snappen dat gelijkheid en vrijheid niet genoeg zijn om een samenleving op te baseren, brengt misschien geen omkeer. Maar het zou wel een goed begin zijn. Het CDA is er om de nadruk te blijven leggen op broederschap, de derde vaak wat meer vergeten leus uit de Franse revolutie.

Hoogleraar Govert Buijs laat ons van metaniveau aarden en stelt de vragen: Wat betekent dit in de praktijk? Wat gaan we er mee doen? Hoe ver durven we een eigen verhaal te vertellen? Als je dit niet durft, moet je altijd bang zijn voor de volgende peilingen. Met het publiek gaan we verder in op vragen als "hoe gaan we om met het populisme", "Hoe laat het afschaffen van de dividendbelasting en onze positie in het Duurzaamheidsdebat zich vertalen in onze waarden?" Er is ruimte voor meningen "Ik ben ongerust over de koers van de partij. Ik voelde me erg aangesproken op de nadruk op A van Appél. Het politieke debat polariseert waar je bij staat. Ik ben liever klein in het midden dan groot op rechts." Pieter Heerma vindt het belangrijk dat we niet aan de verkeerde kant van het probleem beginnen. De populariteit van Trump, Baudet en Denk kennen een dieperliggende oorzaak. 120 van de 150 Kamerleden hangen een vorm van sociaalliberalisme aan. Het is een manier van denken die heel dominant is in het publieke debat. Als je een ander standpunt aanhangt word je daar snel op aangepakt.

Ook binnen onze eigen partij moet er ruimte zijn voor debat, voor verschillende geluiden. We willen immers een brede volkspartij zijn. In die verscheidenheid vinden we onze kracht, maar die kan alleen versterkt worden door dialoog. Heerma geeft aan dat anderen hem misschien in het rechterspectrum positioneren, en dat mag. De discussie slaat alleen dood wanneer leden dan meteen roepen dat je "een Trumplight bent" of "tegen Wilders aan schurkt". Er is lef voor nodig om met elkaar gelijkwaardig het gesprek te voeren en zo onze waarden te verwoorden.

Govert Buijs sluit de discussie af. Als partij moet het CDA blijven aanvoelen wat er gaande is: Snelle globalisering, het gevoel van ik sta er eigenlijk alleen voor, het onbehagelijke gevoel dat na Bankencrisis heerst, wordt er (later) wel voor mij gezorgd? Een partij als het CDA mag niet neerkijken op deze negatieve sentimenten. Maar juist ombuigen. Ombuigen, maar hoe? In de participatie samenleving juist de positieve krachten erkennen. In Nederland zijn er vergeleken met andere landen veel vrijwilligers. Mensen die naast een carrière, gezin en studie denken aan die ander. Dat tandje bij zetten om ook te zorgen voor familielid, hun buurvrouw of man. Juist als CDA die morele energie aan te boren. Goede dingen! Wij willen dit mogelijk maken, het CDA wil u die ruimte geven. In termen van morele inspiratie. Erkenning dat mensen hun best willen doen. Hoop! Het CDA moet zich sterk inzetten op het idee van de verbindende rol. Dit vertalen naar een middellange termijn strategie en die als een betrouwbare koers varen.

Onder bezielende leiding van Marleen Sanderse werd deze avond geleid en ging het over de Waarden van het CDA. Waarden die Sybrand niet alleen, niet alleen samen met de Tweede Kamerfractie, maar met alle CDA-ers moet uitdragen.

Zoals al in dit verslag is verwoord vielen natuurlijk ook de woorden Dividendbelasting en Klimaatakkoord. Welk appél gaat er van de fractie uit? Heerma geeft in het kort aan dat een effectief klimaatakkoord en plan niet aan een tekentafel wordt bedacht. Het moet omarmd en uiteindelijk uitgevoerd worden door de gehele maatschappij. Waar we de lasten eerlijk verdelen. De fractie blijft hierin weg van populistische taal gebruik. Het afschaffen van de dividendbelasting werd verder tijdens de borrel besproken.

CDA Flevoland, Utrecht en Noord-Holland danken alle aanwezigen en het panel.